

Psikolojik Şiddet Gören Kadınlarda Algılanan Sosyal Desteğin Psikolojik Sağlık Üzerindeki Etkisi

Elçin Yorulmaz¹, İnci Boyacıoğlu²

Yorulmaz, E. ve Boyacıoğlu, İ. (2020). Psikolojik şiddet gören kadınlarda algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi. *Nesne*, 8(18), 441-456. DOI: 10.7816/nesne-08-18-06

Anahtar kelimeler

Psikolojik şiddet,
psikolojik belirti,
algılanan sosyal
destek

Öz

Psikolojik istismar, zamanla fiziksel şiddete dönüşebilen, ağır psikolojik belirtilerle ilişkilenebilen ve diğer şiddet türlerinin yıkıcı etkilerini perçinleyen bir şiddet türüdür. Bu çalışmanın amacı psikolojik şiddet ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kadınların algıladığı sosyal desteğin koruyucu rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini, çalışmaya internet üzerinden katılan 293 kadından oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ila 66 arasında değişirken ($M = 32.19$, $S = 9.90$), %75.4'ü şu an romantik bir ilişki içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların önemli bir kısmı lise ve üstü eğitim düzeyine sahiptir (%88.8). Katılımcılara gönüllü katılım formu sonrasında, sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Psikolojik İstismar Profili Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanmıştır. Farklı kaynaklardan algılanan sosyal destek incelendiğinde, aileden algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddet ile anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite ilişkilerinde düzenleyici rolünün olduğu tespit edilmiş, ancak aileden algılanan sosyal desteğin koruyucu etkisi depresyon ve somatizasyon için ortaya çıkmamıştır. Arkadaştan ve anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin ise psikolojik şiddet ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde düzenleyici rolünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulguları psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar için aileden algılanan sosyal desteğin psikolojik sağlık açısından önemine işaret etmektedir. Romantik ilişkilerde fiziksel şiddetin habercisi olan psikolojik şiddet karşısında koruyucu etki gösterebilen tüm sosyal kaynaklar, kadına yönelik şiddeti önleyici sosyal politikalar açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın bulguları, Türkiye'de kadına şiddet sorunu sosyal desteğin koruyucu işlevleri çerçevesinde tartışılmıştır.

The Effect of Perceived Social Support on Psychological Health among Women Exposed to Psychological Violence Abstract

Keywords

Psychological
violence,
psychological
symptom, perceived
social support

Psychological abuse is special type of violence which can shift to physical violence, can be associated with severe psychological symptoms, and escalate the devastating effect of other types of violence. The aim of the present study is to examine the role of perceived social support (PSS) on the relationship between psychological violence and psychological symptoms among women. The sample consisted of 293 women participated through a web-based survey. While the ages of the participants varied between 18 and 66 ($M=32.19$, $SD=9.90$), 75.4% of them stated that they are currently in a romantic relationship. In addition, most of the participants have high school or higher education level (%88.8). After the Informed Consent Form, Demographic Information Form, Profile of Psychological Abuse, Brief Symptom Inventory and Multidimensional Scale of Perceived Social Support were administered respectively. When PSS from different sources were examined, it was detected that PSS from family had a moderator role in psychological violence and anxiety, negative self-concept and hostility relations. However, the protective effect of PSS from family was not found for depression and somatization. PSS from friends and significant others did not moderate the relationship between psychological violence and psychological symptoms. The results of the present study indicated that PSS from family has an important role for the psychological health of women exposed to psychological violence. All social sources having a protective role against psychological violence which can lead to physical violence in romantic relationships are important for the public policies for preventing violence against women. The findings of the present study were discussed in the context of protective functions of social support for the social problem of violence against women in Turkey.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 02 Şubat 2020

Düzeltilme tarihi: 10 Ekim 2020

Kabul tarihi: 29 Kasım 2020

DOI: 10.7816/nesne-08-18-06

¹ Araş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, elcin.ayranci(at)deu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8353-0952

² Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, inci.boyacioglu(at)deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1863-3792

Bireyin kendi çevresinden ulaşabildiği desteği ifade eden sosyal destek (Lin ve ark., 1979) psikoloji alanında uzun yıllardır çalışılan bir konudur. Sosyal destek, “kişinin beğenildiğine ve sevildiğine, saygın ve değerli olduğuna ve karşılıklı yükümlülüklerin olduğu bir sosyal ağın üyesi olduğuna inanmasını sağlayan” (Cobb, 1976, s. 300) bir unsur olarak sosyal etkileşimin birçok farklı düzeyinde birey tarafından yaşantılanabilmektedir. Aile ve arkadaşları kapsayan bireysel düzey, mahalle düzeyi ve kurumsal düzey (Orrick ve ark., 2011) olmak üzere kişinin farklı kaynaklardan aldığı veya algıladığı sosyal desteğin psikolojik sağlığı koruyucu etkisi birçok görgül çalışmada gösterilmiştir (örn. Cohen, Sherrod ve Clark, 1986; Tanigawa, Furlong, Felix ve Sharkey, 2011). Sosyal destek sıklıkla stres verici uyaranlara karşı tampon etkisi gösteren kişilerarası bir ilişki olarak kavramsallaştırılmaktadır (Cohen ve McKay, 1984). Stres-tampon hipotezine göre, psikososyal stres, sosyal destek kaynakları az ya da hiç sosyal desteği olmayan bireylerin fiziksel ve psikolojik iyilik halini olumsuz etkilerken, güçlü sosyal destek kaynakları bu etkiyi azaltmakta ya da ortadan kaldırmaktadır (Cohen ve Wills, 1985). Kadına yönelik şiddetin tekil travmatik yaşantılardan öte yaygın bir şekilde uzun süreli ilişkilerde de görülebildiği ve devam eden bir stres kaynağına dönüşebildiği düşünüldüğünde (Follingstad, 2009), şiddet mağduru kadınlara yönelik sosyal desteğin önemli işlevlere sahip olacağı aşikârdır. Özellikle yakın ilişkilerde yaşanan şiddetin bir sonucu olan depresyon, kaygı, somatizasyon gibi pek çok psikolojik soruna (Akyüz ve ark., 2002) karşı sosyal desteğin koruyucu bir etkiye sahip olduğu geçmiş araştırmalarda bulgulanmıştır (örn., Coker ve ark., 2002; Coker, Watkins, Smith ve Brandt, 2003). Ancak sosyal destek konusunda yürütülen çalışmaların büyük bir kısmı fiziksel şiddeti merkezine almakta ve kadına yönelik şiddeti önleyici sosyal politikalar açısından önem arz eden psikolojik şiddet konusunda çok az bilgi sağlamaktadır.

Türkiye’de giderek yıkıcı bir toplumsal soruna dönüşen kadına yönelik şiddetle mücadelede, önleyici sosyal politikaları destekleyecek bilimsel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı psikolojik şiddet ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kadınların algıladığı sosyal desteğin rolünü irdelemek ve kadınları romantik ilişkilerinde erkek şiddetine karşı güçlü kılabilen sosyal destek kaynaklarını tespit etmektir.

Sosyal Desteğin Şiddet Mağduru Kadınlar İçin Koruyucu Rolü

Geçmiş çalışmalar sosyal desteğin farklı ölçümlerini içerecek bir kapsama sahip olsa da, en genel düzeyde sosyal desteğin alınan ve algılanan olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Algılanan sosyal destek bireyin sosyal çevresinden aldığı mevcut sosyal desteğe dair bireysel algısına dayanmaktadır (Mackinnon, 2012). Alınan sosyal destek ise görgül çalışmalarda şiddet mağdurunun sosyal çevresinden aldığı somut destek davranışlarına yönelik değerlendirmeleri üzerinden incelenmektedir (örn., Agtarap ve ark., 2017; Richards ve Branch, 2013). Araştırmalar, temel eğilim olarak alınan sosyal destek yerine algılanan sosyal desteğe odaklanmaktadır (Thoits, 1995, s. 64). Sosyal desteğin iki farklı türünü inceleyen çalışmalarda, psikolojik sağlık ile en güçlü ilişkiye algılanan sosyal desteğin sahip olduğu belirtilmiştir (Haber, Cohen, Lucas ve Baltes, 2007). Aşağıda algılanan ve alınan sosyal desteğe ilişkin bulgular bir arada özetlense de incelenen sosyal desteğin türü her bir çalışma için ayrı ayrı belirtilmiştir.

Kadına yönelik şiddet konusundaki çalışmalarda, sosyal desteğin şiddetin varlığı ve düzeyi üzerindeki etkisi ile şiddet yaşandıktan sonraki olumsuz sonuçlara olan etkisi incelenmektedir. Çalışmalar bir bütün olarak, aileden algılanan sosyal desteğin yetişkin kadınlarda romantik eş şiddeti mağduriyetine karşı koruyucu bir etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir (Branch, 2008). Alınan sosyal destek, romantik eş şiddetinin kadın üzerindeki olumsuz etkilerini baskılayabilmektedir (Coker ve ark., 2002; Coker ve ark.,

2003). Romantik eş şiddeti gören kadınlar arasında, daha fazla sosyal destek görenlerin daha iyi fiziksel ve psikolojik sağlık ve daha düşük psikolojik yakınma ve depresyon rapor ettikleri belirtilmiştir (Kamimura, Parekh ve Olson, 2013). Ancak alandaki bu çalışmalar, sosyal desteğin şiddet gören kadınları hangi psikolojik belirtilere karşı nasıl ve ne şekilde koruduklarına yönelik kesin bilgiler vermekten uzaktır.

Kadına yönelik şiddet ve sosyal destek ilişkisi üzerine yürütülen araştırmaların bir kısmı hamile kadın örneklemine odaklanmıştır. Şiddet gören hamile kadınlarda da anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin depresyon geliştirmek açısından koruyucu bir rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Stewart, Umar, Tomenson, ve Creed, 2014). Tanzanya’da yapılan bir çalışmada finansal olarak destek veren kimsenin olmaması, iletişim kuracak birilerinin olmaması ya da aileden kimsenin destek sağlamayacağına yönelik algıya sahip olunması hamilelik sırasında yüksek romantik eş şiddetine maruz kalma ile ilişkili bulunmuştur (Sigalla ve ark., 2017). Bu çalışmada hamilelik esnasında romantik eş şiddetine uğrama oranı %30.3 olduğu düşünüldüğünde, hem alınan hem algılanan sosyal desteğin sadece hamile kadınlar için değil çocuk sağlığı açısından da kritik bir rol oynadığı görülmektedir. Hamile kadınlarla yapılan bir başka çalışmada, alınan düşük sosyal desteğin psikolojik ve fiziksel/cinsel şiddete maruz kalma ihtimalini arttırdığı gözlenmiştir (Ribeiro ve ark., 2017). Dolayısıyla, sosyal destek şiddetin kadın sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine karşı koruyucu bir etken olduğu gibi, şiddetin ortaya çıkmasını önleyici bir değişken olarak da işlev görebilmektedir.

Hamile kadınlara benzer olarak, HIV/AIDS olan kadınlar da romantik eş şiddetine sıkça maruz kalan bir gruptur (Stewart ve ark., 2014; Weir, Bard, O'Brien, Casciato ve Stark, 2008). HIV/AIDS olan kadınlarda algılanan sosyal desteğin duygusal şiddetin düzeyini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Sharma ve Pillai, 2016). Bu çalışmalar, farklı gerekçelerle romantik ilişkilerde erkek şiddetine maruz kalma ihtimali yüksek kadınlar için sosyal desteğin değerli bir kaynak olduğunun altını çizmektedir.

Ulusal psikoloji çalışmalarının içinde, kadına yönelik şiddet konusunun sınırlı şekilde incelenmesine bağlı olarak (bkz., Boyacıoğlu, 2016), şiddet gören kadınlar için sosyal desteğin koruyucu işlevlerini konu edinen araştırmaların da az sayıda olduğu görülmektedir. Özabacı ve arkadaşları (2015) uluslararası alanyazınla tutarlı olarak, farklı kaynaklardan algılanan sosyal destek düzeyi ile umutsuzluk arasında negatif yönde bir ilişki saptamışlardır. Okanlı, Tortumluoğlu ve Kırpınar (2003) ise hamile kadınların aileden algıladıkları sosyal destek ve problem çözme becerileri arasında pozitif bir yönde ilişki rapor etmiştir. Şiddetin ortaya çıkmasına ilişkin olarak, Türkiye özelinde yine geçmiş çalışmalarla uyumlu bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Edirne’de yapılan bir çalışmada, kadınların algıladıkları toplam sosyal desteğin ve anlamlı diğerlerinden algıladıkları sosyal desteğin düşük düzeyleri ile romantik ilişkide cinsel şiddet mağduriyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Güleç-Öyekçin, Yetim ve Şahin, (2012). Ancak, bir namus kültürü ülkesi olan Türkiye’de (bkz., Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013) sosyal desteğe ilişkin kimi olumsuz örüntüler dikkat çekicidir. Çarpıcı bir örnek olarak, Mor Çatı’ya (1996) 1990-95 yılları arasında başvuran 1000’in üzerinde şiddet mağduru kadının yalnızca üçte biri ailesinden destek gördüğünü bildirmiştir. Bu destekse sıklıkla “boşan ama çocuklarını bırak gel” gibi koşullu olmakta, dolayısıyla kadının ihtiyaç duyduğu desteği aslında sağlamamaktadır. Hatta sosyal desteğin yokluğu kadınların şiddet dolu romantik ilişkilerini devam ettirmesinde önemli etmenlerden birisidir (Akadlı-Ergöçmen, Yüksel-Kaptanoğlu ve Jansen, 2013). Türkiye’de ailelerin kız çocuklarının gördüğü fiziksel şiddete karşı kabullenici tutumu, damatları ile ilişkilerinde de kendini gösterebilmektedir. Kızlarının fiziksel şiddete maruz kaldığını bilen ailelerin önemli bir kısmı, sadece uyarı ve ayıplama gibi yüzeysel tepkiler vermekte (%51’i), çok azı damatlarıyla ilişkilerini kesmektedir (%1.4) (İçli, 1994). Bu bulgularla uyumlu olarak, boşanmış kadınların

aileden, arkadaşan ve anlamlı diğerlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri, evli kadınlara kıyasla daha azdır (Özabacı ve ark., 2015). Şiddet mağduru kadınların yakın çevresi içinde en çok sosyal destek aldıkları kaynakların aile ve arkadaşları olduğu ifade edilmektedir (Sylaska ve Edwards, 2014). Bu nedenle, aile ve arkadaşan gelen sosyal desteğin doğasının incelenmesi, destek kaynaklarına ulaşmayı engelleyici ve kolaylaştırıcı unsurların tespit edilmesi kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir başlık olarak karşımıza çıkabilir.

Özetle, algılanan sosyal desteğin şiddet mağduru kadınların psikolojik sağlığı açısından koruyucu bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Psikolojik şiddet, romantik ilişkilerde fiziksel şiddeti öncülleyen bir şiddet türü olarak (O’Leary, 1999), kadına yönelik şiddetin önlenilebileceği ilk basamaklardan birisidir (Boyacıoğlu, 2019). Özellikle, Türkiye’de işlenen kadın cinayetlerinin çoğunda failin kadının sevgilisi veya eşi olduğu düşünüldüğünde (Erden ve Akdur, 2018), romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalan kadınların hangi kaynaklardan aldığı sosyal desteğin nasıl bir koruyucu etkiye sahip olduğu kadına yönelik şiddetle mücadele açısından değerli bir bilgidir. Bu çalışmada da, farklı kaynaklardan algılanan sosyal desteğin farklı stres kaynaklarına bağlı psikolojik sorunlar üzerinde farklı etkiler gösterebileceği düşünülmektedir, aileden, arkadaşan ve anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin depresyon, somatizasyon, hostilite gibi farklı psikolojik belirtilerle ilişkisi ayrı ayrı incelenmiştir. Bilgimiz dahilinde geçmiş sosyal destek araştırmalarında kadına yönelik psikolojik şiddet ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiye dair derinlemesine bir inceleme yapılmamış olduğu için, değişkenler arasındaki ilişkilere dair spesifik hipotezler geliştirmek mümkün olmamıştır. Ancak, psikolojik şiddete maruz kalan kadınların ilk başvuracağı ve süreç içerisinde süreklileşmiş destek arayacakları kişiler olarak ailelerinden ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin psikolojik belirtilere karşı koruyucu etki göstermesi bu araştırmanın temel beklentileridir.

Yöntem

Katılımcılar

Verileri internet üzerinden toplanan araştırmaya 315 kadın katılmıştır. Psikolojik şiddet yaşantılarının ve etkilerinin güncel olması amacıyla söz konusu romantik ilişkinin devam ediyor olması veya ayrılık tarihinin en fazla iki yıl öncesi olması ön koşulu aranmış, bu kriteri sağlamayan 22 kadın analizlerden çıkarılmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların yaşları 18 ila 66 arasında değişmektedir ($Ort = 32.19$, $S = 9.90$). Araştırmaya katılanların %48.8’i evli, %44.4’ü bekâr katılımcılardan oluşurken, geri kalan kısmı boşanmış, nişanlı veya medeni halini belirtmeyen katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %76.8’i şu an romantik bir ilişki içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %34.1’inin çocuğu vardır. Çoğu katılımcı yaşamı boyunca en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim birimi büyükşehir olarak ifade etmiştir (%64.2). Katılımcıların önemli bir kısmı lise ve üstü eğitim düzeyine sahiptir (%88.8) ve düzenli bir işte çalışmaktadır (%60.1).

Veri Toplama Araçları

Katılımcılara verilen araştırmaya gönüllü katılım formu sonrasında, sırasıyla Demografik Bilgi Formu, Psikolojik İstismar Profili Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanmıştır.

Psikolojik İstismar Profili Ölçeği: Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilen ölçek 21 maddeden ve romantik ilişkilerde Kontrolcü Kıskançlık (örn., “Onunla değil de başkalarıyla olmak istediğinizde öfkelenir ya da keyfi kaçar.”), Yok Sayma (örn., “Hastalandığınız, yorulduğunuz ya da fazla çalıştığınız zamanlarda yardıma ihtiyaç duyduğunuzu görmezden gelir.”), Özellikleriyle Alay Etme (örn., “Kendinizde en çok beğendiğiniz veya değer verdiğiniz özelliklerinizle alay eder.”), Davranışlarını Eleştirme (örn., “Yemek veya temizlik yaptığınızda beğenmez ve o beğenene kadar tekrar tekrar yapmanızı ister.”) olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması 1 (hiçbir zaman) ile 6 (her gün) arasında derecelendirilmiştir. Türkçeye uyarlama çalışması Boyacıoğlu, Uysal ve Erdugan (2020) tarafından yapılmış, Türkiye örneklemini için geçerli ve güvenilirlik değerleri (Tüm ölçek için Cronbach alfa = .93) uygun bulunmuştur. Yapılan bu çalışma kapsamında ise ölçeğin Cronbach alfa değeri .94 olarak bulunmuştur.

Kısa Semptom Envanteri: Derogatis (1992) tarafından psikolojik belirtileri tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçek, 53 maddelik, öz-bildirime dayalı, 5’li Likert tipi (0 = Hiç, 4 = Aşırı düzeyde) bir envanterdir. Doksan maddelik Semptom Belirleme Listesi’nin (SCL-90) kısaltılmış halidir. Ölçeğin orijinalinde “somatizasyon”, “obsesif-kompulsif bozukluk”, “kişilerarası duyarlılık”, “depresyon”, “anksiyete”, “hostilite”, “fobik anksiyete”, “paranoid düşünceler” ve “psikotizm” alt ölçekleri bulunmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında ise ölçeğin “anksiyete”, “depresyon”, “olumsuz benlik”, “somatizasyon” ve “hostilite” faktörlerinin olduğu bulgulanmış olup, ölçek geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Alt ölçekler için Cronbach alfa değerleri .75 ile .88 arasında değişmektedir (Şahin ve Durak, 1994). Yapılan bu çalışma kapsamında ise ölçeğin Cronbach alfa değerleri anksiyete için .93, depresyon için .95, olumsuz benlik için .93, somatizasyon için .84, hostilite için .83 ve toplam semptomlar için ise .98 olarak bulunmuştur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği: Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği aile, arkadaş ve anlamlı diğerleri gibi üç farklı kaynaktan algılanan sosyal desteği ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Arkadaştan algılanan sosyal destek “Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim” gibi ifadeler barından dört madde ile ölçülmektedir. Aileden algılanan sosyal destek alt boyutundaki dört madde ile eş, anne, baba, çocuk ve kardeşlerden algılanan sosyal destek ölçülmektedir. Ancak, bu çalışmada romantik eşten kaynaklı şiddet konusu incelendiğinden, aileden algılanan sosyal destek ile ilgili maddelerden “eşim” ifadesi çıkarılmıştır. Anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal destek alt boyutu ise arkadaş ve aile dışındaki akraba, komşu ve doktor gibi kişilerden algılanan sosyal desteğe ilişkin dört maddeden oluşmaktadır. Ölçek 12 maddeden oluşmakta olup, 7’li Likert (1 = kesinlikle katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum) tipindedir. Bu ölçekteki yüksek puanlar yüksek algılanan sosyal desteğe işaret etmektedir (Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley, 1988). Ölçeğin Türkçe uyarlaması Eker ve Arkar tarafından 1995 yılında yapılmış olup, sonrasında gözden geçirilmiş formu yayınlanmıştır. Bu formun güvenilirliği .80 ile .95 arasında değişirken, form beklenen yapı geçerliliğine sahiptir (Eker, Arkar ve Yaldız, 2001). Bu çalışma kapsamında güvenilirlik analizi yapıldığında Cronbach alfa değerleri aileden algılanan sosyal destek için .91, anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal destek için .93, arkadaştan algılanan sosyal destek için .93 ve toplam algılanan sosyal destek için ise .93 olarak bulunmuştur.

İşlem

Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nden alınan etik onayın ardından, kadın hakları alanında çalışan sivil toplum örgütleri, İzmir Barosu ve Dokuz Eylül Üniversitesi aracılığı ile yapılan

duyurularla katılımcılar araştırmaya davet edilmişlerdir. Katılımcılara gönüllü katılım formu verilmiş olup sonrasında anketler uygulanmıştır.

Bulgular

Araştırmada yer alan değişkenlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri anlamak için yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler Arası Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Psikolojik Şiddet	1	.46***	.50***	.53***	.31***	.54***	-.19**	-.23***	-.11
2. Anksiyete		1	.90***	.91***	.74***	.83***	-.31***	-.28***	-.14*
3. Depresyon			1	.89***	.72***	.83***	-.31***	-.34***	-.21***
4. Olumsuz Benlik				1	.67***	.81***	-.31***	-.31***	-.17**
5. Somatizasyon					1	.71***	-.25***	-.25***	-.08
6. Hostilite						1	-.32***	-.35***	-.19**
7. Aileden ASD							1	.63***	.49***
8. Arkadaşlardan ASD								1	.54***
9. Anlamlı Diğerlerinden ASD									1
Ort.	1.87	1.74	2.15	1.78	1.51	1.87	5.17	5.37	4.42
S	.99	.80	1.01	.85	.61	.81	1.64	1.58	2.04

Not. ASD = Algılanan Sosyal Destek; * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Algılanan sosyal desteğin, psikolojik şiddet ve psikolojik belirtiler değişkenleri arasındaki düzenleyici rolü, Hayes (2013) tarafından geliştirilen SPSS 20 programında kullanılan SÜREÇ (PROCESS) makrosu aracılığıyla, düzenleyici regresyon analizleri (Moderated Regressions) yapılarak incelenmiştir. Bu çalışmada PROCESS makrosunda yer alan modellerden MODEL 1 kullanılmıştır (Hayes, 2013). Her bir psikolojik belirtinin (anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite) teker teker bağımlı değişken olarak (Y), psikolojik şiddetin bağımsız değişken (X), farklı kaynaklardan algılanan sosyal desteğin (aileden algılanan sosyal destek, arkadaşlardan algılanan sosyal destek, anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal destek) düzenleyici değişken olarak atandığı 15 düzenleyici regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analizin raporlanmasında ise Andy Field’ın “Discovering statistics using IBM SPSS statistics” kitabından yararlanılmıştır (2013).

Aileden algılanan sosyal desteğe ilişkin analizler, psikolojik şiddet ile anksiyete arasındaki ilişkide aileden algılanan sosyal desteğin düzenleyici rolü olduğunu göstermiştir ($b = -.06$, 95% $CI [-.12, -.01]$, $t = -2.23$, $p < .05$). Psikolojik şiddetin anksiyete üzerindeki etkisinin aileden algılanan sosyal desteğin hangi düzeylerinde anlamlı olduğu veya bu ilişkinin gücünün ve yönünün aileden algılanan sosyal desteğin farklı düzeylerine göre değişip değişmediğini incelediğimizde, psikolojik şiddet, aileden algılanan sosyal desteğin düşük (aritmetik ortalamadan 1 standart sapmanın çıkarılmasıyla elde edilmektedir), orta (aritmetik ortalama) ve yüksek (aritmetik ortalamaya 1 standart sapma eklenmesiyle elde edilmektedir) olduğu koşullarda anksiyeteyi anlamlı şekilde yordamaktadır. Psikolojik şiddetin anksiyete üzerindeki aileden algılanan sosyal desteğe bağlı koşullu etkisiyle ilgili regresyon katsayıları, standart hataları, t-değerleri ve üst ve alt güven aralıkları Tablo 2’de sunulmuştur. Etkileşim grafiğine baktığımızda, anksiyetenin en çok

aileden algılanan sosyal destek düşük olup, daha fazla psikolojik şiddet görenlerde yüksek olduğunu görmekteyiz. Etkileşim grafiği Şekil 1’de gösterilmektedir.

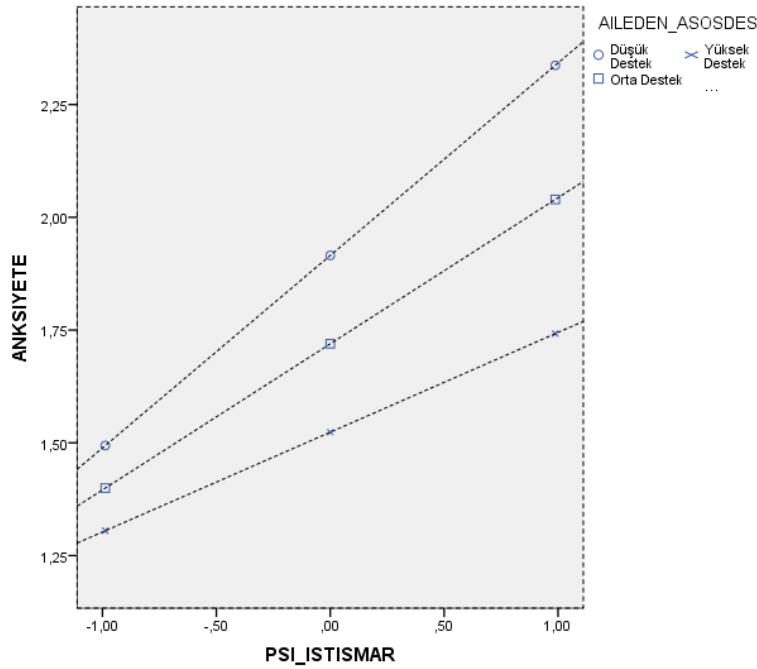
Tablo 2

Psikolojik Şiddet ve Anksiyete Arasındaki İlişkide Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Düzenleyici Rolünün Etkileri

	B	SE B	t	p
Sabit	1.72 [1.64, 1.80]	.04	42.09	p<.001
Aileden ASD	-.12 [-.17, -.07]	.03	-4.76	p<.001
Psikolojik Şiddet	.32 [.24, .41]	.04	7.71	p<.001
Aileden ASD X Psikolojik Şiddet	-.06 [-.12, -.01]	.03	-2.23	p<.05

Not 1. $R^2 = .28$

Not 2. ASD = Algılanan Sosyal Destek

Şekil 1. Psikolojik Şiddet ve Aileden Algılanan Sosyal Destek Etkileşim Grafiği

Not. PSI_ISTISMAR: Psikolojik istismar, AILEDEN_ASOSDES: Aileden algılanan sosyal destek

Buna ek olarak, aileden algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddet ve olumsuz benlik ilişkisinde düzenleyici rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($b = -.06$, 95% CI $[-.11, .00]$, $t = -1.94$, $p = .05$). Psikolojik şiddetin olumsuz benlik üzerindeki etkisinin aileden algılanan sosyal desteğin hangi düzeylerinde anlamlı olduğu veya bu ilişkinin gücünün ve yönünün aileden algılanan sosyal desteğin farklı düzeylerine göre değişip değişmediği incelendiğinde, psikolojik şiddet, aileden algılanan sosyal desteğin düşük, orta ve yüksek olduğu koşullarda olumsuz benliği anlamlı şekilde yordamaktadır. Psikolojik şiddetin olumsuz

benlik üzerindeki aileden algılanan sosyal desteğe bağlı koşullu etkisiyle ilgili regresyon katsayıları, standart hataları, t-değerleri ve üst ve alt güven aralıkları Tablo 3'te sunulmuştur. Etkileşim grafiğine bakıldığında, olumsuz benliğin en çok aileden algılanan sosyal destek düşük olup, daha fazla psikolojik şiddet görenlerde yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 2).

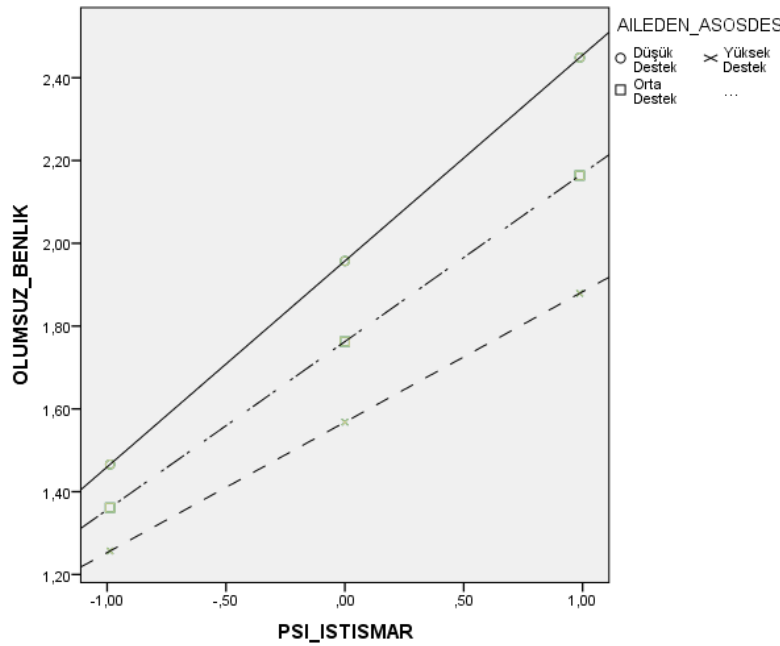
Tablo 3

Psikolojik Şiddet ve Olumsuz Benlik Arasındaki İlişkide Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Düzenleyici Rolünün Etkileri

	B	SE B	t	p
Sabit	1.76 [1.68, 1.84]	.04	42.19	p<.001
Aileden ASD	-.12 [-.17, -.07]	.03	-4.62	p<.001
Psikolojik Şiddet	.41 [.32, .49]	.04	9.45	p<.001
Aileden ASD X Psikolojik Şiddet	-.06 [-.11, .00]	.03	-1.94	p = .05

Not 1. $R^2 = .33$

Not 2. ASD = Algılanan Sosyal Destek

Şekil 2. Psikolojik Şiddet ve Aileden Algılanan Sosyal Destek Etkileşim Grafiğı

Not. PSI_ISTISMAR: Psikolojik istismar, AILEDEN_ASOSDES: Aileden algılanan sosyal destek

Ayrıca, psikolojik şiddet ve hostilete arasındaki ilişkide aileden algılanan sosyal desteğin düzenleyici rol oynadığını gözlenmiştir ($b = -.06$, 95% CI $[-.11, -.00]$, $t = -2.08$, $p<.05$). Psikolojik şiddetin hostilete üzerindeki etkisinin aileden algılanan sosyal desteğin hangi düzeylerinde anlamlı olduğu veya bu ilişkinin gücünün ve yönünün aileden algılanan sosyal desteğin farklı düzeylerine göre değişip değişmediğini incelediğimizde, psikolojik şiddet, aileden algılanan sosyal desteğin düşük, orta ve yüksek olduğu koşullarda

hostiliteyi anlamlı şekilde yordamaktadır. Psikolojik şiddetin hostilite üzerindeki aileden algılanan sosyal desteğe bağlı koşullu etkisiyle ilgili regresyon katsayıları, standart hataları, t-değerleri ve üst ve alt güven aralıkları Tablo 4’te sunulmuştur. Etkileşim grafiği, hostilitenin en çok aileden algılanan sosyal destek düşük olup, daha fazla psikolojik şiddet görenlerde yüksek olduğunu göstermektedir (Şekil 3).

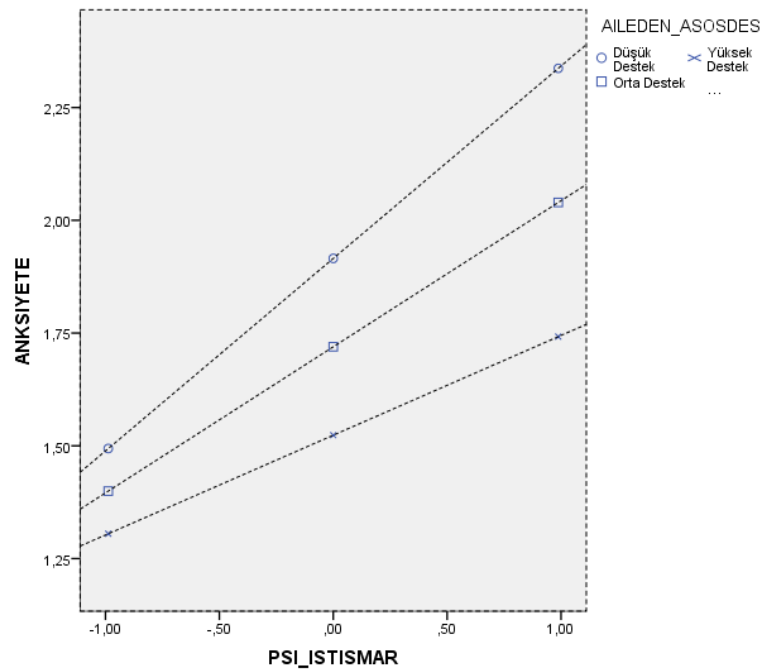
Tablo 4

Psikolojik Şiddet ve Hostilite Arasındaki İlişkide Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Düzenleyici Rolünün Etkileri

	B	SE B	t	p
Sabit	1.85 [1.77, 1.93]	.04	47.23	p<.001
Aileden ASD	-.12 [-.17, -.07]	.02	-5.04	p<.001
Psikolojik Şiddet	.39 [.31, .47]	.04	9.75	p<.001
Aileden ASD X Psikolojik Şiddet	-.06 [-.11, -.00]	.03	-2.08	p<.05

Not 1. $R^2 = .35$

Not 2. ASD = Algılanan Sosyal Destek

Şekil 1. Psikolojik Şiddet ve Aileden Algılanan Sosyal Destek Etkileşim Grafiği

Not. PSI_ISTISMAR: Psikolojik istismar, AILEDEN_ASODES: Aileden algılanan sosyal destek

Aileden algılanan sosyal desteğin üç farklı düzeyine dair grafikler detaylı incelendiğinde, algıladığı sosyal destek düzeyi düşük ve yüksek olan bireylerin gösterdiği anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite belirtileri arasındaki fark en yüksek psikolojik şiddet koşulunda açılmaktadır. Diğer bir deyişle, psikolojik şiddetin düşük ve orta olduğu durumlara kıyasla psikolojik şiddetin en yüksek olduğu durumda sosyal desteğin anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite belirtilerine karşı daha kritik bir koruyucu rol edindiği

söylenbilir. Fakat, aileden algılanan sosyal desteğin, psikolojik şiddet ile depresyon ($b = -.05$, 95% CI $[-.12, .02]$, $t = -1.45$, $p = .15$) ve psikolojik şiddet ile somatizasyon ($b = -.04$, 95% CI $[-.09, .00]$, $t = -1.76$, $p = .08$) arasındaki ilişkilerde düzenleyici rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

Arkadaştan algılanan sosyal destek açısından incelendiğinde, arkadaştan algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddet ile anksiyete ($b = -.04$, 95% CI $[-.09, .02]$, $t = -1.21$, $p = .23$), olumsuz benlik ($b = -.02$, 95% CI $[-.08, .04]$, $t = -.67$, $p = .50$), hostilite ($b = -.04$, 95% CI $[-.09, .02]$, $t = -1.29$, $p = .20$), depresyon ($b = -.00$, 95% CI $[-.08, .07]$, $t = -.14$, $p = .89$) ve somatizasyon ($b = -.02$, 95% CI $[-.07, .03]$, $t = -.88$, $p = .38$) arasındaki ilişkilerde düzenleyici rolünün olmadığı gözlenmiştir. Son olarak, anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin düzenleyici rolü incelenmiştir. Benzer şekilde, anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddet ile anksiyete ($b = -.00$, 95% CI $[-.04, .04]$, $t = -.01$, $p = .99$), olumsuz benlik ($b = -.00$, 95% CI $[-.05, .04]$, $t = -.08$, $p = .93$), hostilite ($b = -.01$, 95% CI $[-.05, .03]$, $t = -.46$, $p = .64$), depresyon ($b = .01$, 95% CI $[-.04, .07]$, $t = .48$, $p = .63$) ve somatizasyon ($b = .01$, 95% CI $[-.03, .04]$, $t = .30$, $p = .76$) arasındaki ilişkilerde düzenleyici rolünün olmadığı görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışmada, psikolojik şiddet ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Algılanan sosyal desteğin etkisi, aile, arkadaş ve anlamlı diğerleri gibi farklı kaynaklardan algılanan sosyal destek açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Psikolojik belirtiler ise anksiyete, depresyon, somatizasyon, hostilite ve olumsuz benlik alt boyutları kapsamında ele alınmıştır. Araştırma bulguları, arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin ve “akraba, komşu ve doktor” gibi kişiler kapsamındaki anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddet ve psikolojik belirtiler arasında düzenleyici rolünün olmadığına işaret etmektedir. Ancak, aileden algılanan sosyal desteğin koruyucu etkisini gösterir güçlü ilişkiler gözlenmiştir.

Araştırmanın en temel bulgusu olarak, aileden algılanan sosyal desteğin anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite açısından koruyucu bir işleve sahip olduğu görülmüştür. Buna göre, aileden düşük sosyal destek algılayan ve daha yüksek seviyede psikolojik şiddet gören kadınların anksiyete, olumsuz benlik ve hostilite seviyelerinin yüksek olma ihtimali daha yüksektir. Aileden algılanan sosyal desteğin koruyucu etkisi, depresyon ve somatizasyon için bulunmamıştır. Genç kadınlarla yürütülen benzer bir çalışmada, ebeveynlerden ve akranlardan gelen sosyal desteğin ilişki içerisinde yaşanan fiziksel ve/veya duygusal şiddet ve psikolojik sağlık ilişkisindeki koruyucu rolü incelenmiştir. Aileden ve akranlardan alınan sosyal desteğin düşük benlik saygısı için koruyucu bir rolünün olduğu fakat depresyon ve sağlıksız kilo alımı/kaybı konusunda koruyucu bir rolünün olmadığı rapor edilmiştir (Richards ve Branch, 2013). Ancak, Coker ve arkadaşları (2002) aileden algılanan duygusal desteğin şiddet mağduriyetine bağlı depresyon ve kaygı belirtilerini azalttığını rapor etmiştir. Geçmiş çalışmalarla birlikte düşünüldüğünde, aileden algılanan sosyal destek benlik algısı ile ilintili değişkenler üzerinde daha güçlü bir koruyucu etkiye sahipken, depresyon ve kaygı gibi psikolojik belirtiler için daha tutarsız bir örüntüye sahip görünmektedir. Alanyazındaki tutarsızlıklar çalışmaların yapıldığı yerelliklerdeki bağlamsal faktörlerden kaynaklı olabilir. Bu çalışmada, aileden algılanan sosyal desteğin benlik algısına ek olarak, anksiyete ve hostilite belirtilerine karşı koruyucu etki göstermesi gelecekte Türkiye’de kent merkezlerinde yapılabilecek sosyal destek temelli müdahale çalışmaları için umut vericidir. Psikolojik şiddetin olumsuz etkilerine karşı aileden algılanan sosyal desteğin önemli bir işleve sahip olması, fiziksel şiddete dönüşme ihtimali barındıran psikolojik şiddet vakalarında ailenin şiddeti önleyici kimi roller üstlenebileceğini düşündürmektedir. Ancak, fiziksel şiddet mağduru

kadınlarla yapılan ulusal bir çalışmada, şiddete uğradığını kendi ailesiyle paylaşan kadınların çoğunlukla (%40.2) “sabret” cevabı ile karşılaştıkları, failin ailesinin ise kadını suçlayıcı bir tutum gösterdiği tespit edilmiştir (Yıldırım, 1998). Bu nedenle, bu çalışmada elde edilen koruyucu sosyal desteğin farklı şiddet türleri için de geçerli olup olmadığı gelecek çalışmalarda incelenmelidir.

Bu çalışmada elde edilen bir diğer önemli bulgu da psikolojik şiddet ile psikolojik sağlık ilişkisinde arkadaşan algılanan sosyal desteğin koruyucu role sahip olmamasıdır. Alanyazın incelendiğinde, arkadaşan algılanan sosyal destek ile kadına yönelik şiddet ilişkisi karmaşık bir örüntü sergilemektedir. Örneğin, Branch (2008) aileden ve arkadaşan algılanan desteğin romantik eş şiddetine yönelik koruyucu etkisinde farklılıklar olduğunu belirtmiş, aileden algılanan sosyal destek daha az romantik eş şiddetine maruz kalma ile ilişkilirken, arkadaşan algılanan sosyal desteğin daha az eş şiddeti uygulamayla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Daha ilginç bir sonuç yaşanan mahallenin karakteristik özelliklerini de göz önüne alan bir çalışmada elde edilmiştir. Wright (2015) aileden algılanan sosyal desteğin romantik eş şiddetine maruz kalma sıklığını azalttığını fakat arkadaşlardan algılanan desteğin romantik eş şiddetine maruz kalma sıklığını arttırdığını rapor etmiştir. İşsizlik, yoksulluk gibi özellikleriyle dezavantajlı olan mahallelerde, arkadaşan algılanan sosyal desteğin romantik eş şiddetini artırıcı etkisi güçlenmektedir. Buna göre, sosyal destek sosyal çevreden ve verilen sosyal desteğin niteliğinden ayrı olarak ele alınmaması gereken bir değişkendir. Bu çalışmada, psikolojik şiddet mağduriyeti ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide arkadaşan algılanan sosyal desteğin koruyucu etkiye sahip olmadığı saptanmıştır. Aileden ve arkadaşan algılanan sosyal destek ortalama puanları incelendiğinde, katılımcıların her iki kaynaktan da yüksek derecede sosyal destek algıladıkları görülmektedir. Dolayısıyla, aileden algılanan sosyal desteğin etkililiğine karşın, arkadaşan algılanan sosyal desteğin beklenen işlevi göstermemesinin sebebi sağlanan sosyal desteğin doğasına ve/veya sosyal desteğin sağlandığı bağlamın özelliklerine bağlı olabilir. Coker ve arkadaşları (2002) arkadaşlarından her zaman “duygusal destek” aldığını ifade eden kadın mağdurların daha az depresyon, kaygı ve travma sonrası stres belirtileri rapor ettiğini tespit etmiştir. Bu tür geçmiş çalışma bulguları düşünüldüğünde, arkadaş çevresinin belirli türdeki destekleyici davranışlarının şiddetin etkilerine karşı koruyucu etkiye sahip olduğu açıktır. Ancak, sosyal destek davranışlarının tümü olumlu etkilere sahip değildir. Şiddet mağdurlarına olumsuz etkisi olan veya işe yaramayan sosyal destek davranışları sıklıkla kurbanı belirli şekilde davranmaya zorlamak (örn. ayrılmaya), sürekli tavsiye vermek, şiddeti ciddiye almamak, şiddeti görmezden gelmek, konuşmaktan kaçınmak, kurbanı inanmamak, mağduru suçlamak şeklinde sıralanmaktadır (Sylaska ve Edwards, 2014). Türkiye’de arkadaş çevresinin psikolojik şiddet mağduru kadına sağladığı tipik sosyal destek, sıralanan bu davranışlarla benzerlik gösteriyor olabilir. Oysa, şiddet mağdurlarının sosyal destek için ilk başvurdukları kişilerin arkadaş ve aile üyeleri olduğu bilinmektedir (örn., Edwards, Dardis ve Gidycz, 2012). Bu nedenle, şiddet mağduru kadınların arkadaşlarından ve ailelerinden alacakları sosyal desteği artırma ve güçlendirme yönünde sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Arkadaşan algılanan sosyal desteğe benzer şekilde, anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddet psikolojik sağlık ilişkisinde koruyucu rolüne dair destekleyici bir bulguya ulaşılamamıştır. Alanyazında da daha azınlıkta da olsa, algılanan sosyal desteğin koruyucu etkisinin gözlenemediği araştırmalar vardır. Bu çalışmaların bir kısmında, şiddet sonucu ortaya çıkan psikolojik sorunlara bağlı olarak bireyin sosyal çevreye karşı olan tutumundaki olumsuz değişimler (örn., Agtarap ve ark., 2017) ve de sosyal çevrenin bireye yönelik davranışlarındaki değişimler irdelenmektedir (örn., Beeble ve ark., 2009). Türkiye’de şiddete maruz kalan kadınların sosyal çevre ile ilişkilerinin kısıtlanması veya bu kadınların kendi istekleri ile sosyal çevrelerinden uzaklaşması olası görünmektedir. Öte yandan, kimi sosyal bağlamlarda,

kadının yakınları, kimi zaman şiddeti meşrulaştırıcı tutumlara sahip olabilmekte veya şiddet mağduruna nasıl yaklaşacaklarını bilememekte ve şiddeti özel hayata ait bir durum olarak görebilmektedir (Wright, 2015). Hatta insanlar var olan şiddete kendileri de maruz kalmamak için şiddet mağdurlarından uzaklaşabilmektedir (Beeble ve ark., 2009). Bu tür durumlar, sosyal desteğe ulaşılmasını zorlaştırabilmektedir. Özellikle, komşu, akraba, doktor gibi sosyal çevrenin görece daha dış halkalarında yer alan kişilerin, şiddet gören kadınlara mesafe koyma ihtimali daha yüksektir. Bu çalışmada, anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal destek için yapılan analizlerden elde edilen anlamsız sonuçlar da toplumdaki bu tür eğilimlerle açıklanabilir. Ayrıca, Türkiye’de şiddet gören kadınların yarıya yakını bu durumu kimse ile paylaşmamaktadır (Altınay ve Arat, 2009; Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009; İçli, 1994). Şiddet mağduriyetini birileriyle paylaşan kadınlar ise öncelikle ailelerine (%37), sonra arkadaş ve komşularına (%24) açılma eğilimi göstermektedir (Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009). Geçmiş çalışmalar mağdur kadının yakın çevresinden birine açılmasının psikolojik sağlık açısından kritik önemde olduğuna işaret etmektedir (Sylaska ve Edwards, 2014). Bu çalışmada, komşu, akraba gibi anlamlı diğerlerinden algılanan sosyal desteğin mağdur kadınların psikolojik sağlıkları açısından koruyucu etki göstermemesi kadına yönelik şiddeti meşrulaştırıcı tutum, inanç ve değerlerin toplumsal düzlemdeki yaygınlığıyla ilişkili olabileceği gibi, sosyal destek olarak sunulan davranışların bir bütün olarak işlevsiz olmasına da bağlı olabilir.

Her ne kadar, sosyal desteğin psikolojik şiddet mağduriyetine bağlı psikolojik sorunlar karşısındaki koruyucu etkisine dair önemli bilgiler elde edilmiş olsa da, bu çalışmanın bir takım kısıtlılıkları bulunmaktadır. Çalışma, eğitimli ve büyükşehirde yaşayan katılımcıların ağırlıkta olduğu ve alanyazında “ataerkil terör” olarak geçen ağır psikolojik şiddet olgusunu (Kimball, 2001) içermeyen bir örneklemi kapsamaktadır. Araştırma kapsamında belirli sosyoekonomik koşullardan kadınlara yeterince ulaşılabilmesi sebebiyle, farklı sosyal, ekonomik ve kültürel arka planlara sahip kadınlar için yapılması düşünülen karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilememiştir. Sosyoekonomik durum ve şiddet ilişkisi açısından yapılan çalışmalarda, şiddetin sosyoekonomik durum ile ilişkili olmadığını belirten çalışmalar olduğu gibi (Kimerling ve ark., 2009) düşük eğitim ya da düşük ekonomik durumda olan kadınların romantik eşlerinden şiddet görme ihtimallerinin daha fazla olduğunu bulgulayan çalışmalar da mevcuttur (Dalal ve Lindqvist, 2012; Hindin, Kishor ve Ansara, 2008). Türkiye’de ulusal temsil düzeyindeki araştırmalarda, sosyoekonomik düzeyin şiddetin yaygınlığı ve düzeyi açısından önemli bir değişken olduğuna dair bulgular elde edilmiştir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995; Yüksel-Kaptanoğlu, Çavlin ve Akadlı Ergöçmen, 2015). Dolayısıyla, sosyal desteğin niteliği kadar maruz kalınan şiddetin niteliği de sosyoekonomik düzeylere göre değişebilmekte ve şiddet-sosyal çevre-kadın sağlığı ilişkisinde bağlam önem kazanabilmektedir. Gelecek çalışmalarda daha heterojen bir örnekleme yapılması, şiddet gören farklı sosyoekonomik düzeylerden kadınların farklı sosyal bağlamlarda arkadaşları veya anlamlı diğerlerinden algıladığı sosyal destekten ne düzeyde ve ne şekillerde faydalanabildiğini daha detaylı ortaya koyabilir.

Bir diğer kısıtlılık, çalışma verilerinin sadece öz-bildirim ölçeklerine dayanıyor olmasıdır. Katılımcı beyanına dayanan araştırmalar romantik ilişkilerde yaşanan şiddet olaylarına sınırlı bir bakış açısı sunulabilmekte, konunun günlük çalışmalar veya deneysel araştırmalar gibi daha zengin bir yöntem yelpazesinde incelenmesi gerekmektedir (Bartholomew, Cobb ve Dutton, 2015). Böylece, sadece algılanan sosyal destek değil alınan sosyal destekle de karşılaştırmalı incelemeler yapılabilir. Bu tür incelemeler, verilen sosyal desteğin içeriğine göre ne tür işlevlere sahip olduğu konusunda kuramsal ve uygulamalı çalışmalara içgörü kazandırabilir.

Tüm bu kısıtlılıklara karşın, bilginiz dâhilinde bu çalışma Türkiye’de psikolojik şiddet ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkide farklı kaynaklardan algılanan sosyal desteğin rolünü inceleyen ilk çalışmadır. Psikolojik şiddetin yaygınlığı, etkileri ve diğer şiddet türlerine yol açan yapısı konuya ilişkin daha fazla görgül çalışma ihtiyacı olduğuna işaret etmektedir (örn. Ludermer, Schraiber, D’Oliveira, França-Junior ve Jansen, 2008). Araştırma sonuçları, özellikle aileden algılanan sosyal desteğin psikolojik şiddete maruz kadınların psikolojik sağlığı açısından önemli bir koruyucu etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir. Ancak, arkadaştan algılanan sosyal desteğin beklendik etkiyi göstermemesi kadına yönelik şiddetle mücadelede incelenmesi ve bilimin rehberliğinde güçlendirilmesi gereken bir müdahale alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar

- Agarap, S., Boals, A., Holtz, P., Roden-Foreman, K., Rainey, E. E., Ruggero, C. ve Warren, A. M. (2017). The effect of depressive symptoms on social support one year following traumatic injury. *Journal of Affective Disorders*, 207, 398–405.
- Akadlı-Ergöçmen, B., Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Jansen, H. A. F. M. (2013). Intimate partner violence and the relation between help-seeking behavior and the severity and frequency of physical violence among women in Turkey. *Violence Against Women*, 19(9), 1151–1174.
- Akyüz, G., Kugu, N., Dogan, O. ve Ozdemir, L. (2002). Bir psikiyatri poliklinigine basvuran evli kadın hastalarda aile içi şiddet, evlilik sorunları, başvuru yakınması ve psikiyatrik tanı, *Yeni Symposium*, 40 (2), 41–48.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2009). *Violence against women in Turkey: A nationwide survey*. İstanbul: Punto.
- Bartholomew, K., Cobb, R. J. ve Dutton, D. G. (2015). Established and emerging perspectives on violence in intimate relationships. In *APA handbook of personality and social psychology, Volume 3: Interpersonal relations*. (pp. 605-630). American Psychological Association.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1995). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet. Erişim adresi: <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/876.pdf>
- Beeble, M. L., Bybee, D., Sullivan, C. M. ve Adams, A. E. (2009). Main, mediating, and moderating effects of social support on the well-being of survivors of intimate partner violence across 2 years. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(4), 718-729.
- Boyacıoğlu, İ. (2016). Düünden bugüne Türkiye’de kadına yönelik şiddet ve ulusal kadın çalışmaları: Psikolojik araştırmalara davet. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (Özel sayı), 127–146.
- Boyacıoğlu, İ. (2019). Kadına yönelik şiddeti önleyici devlet politikaları: Psikolojik şiddetle mücadele. *Madde, Diyalektik ve Toplum*, 2(3), 246–249.
- Boyacıoğlu, İ., Uysal, M. S. ve Erdugan, C. (2020). Psikolojik şiddetin ölçümü: Psikolojik İstismar Profili’nin ve Kadına Kötü Muamele Envanteri’nin Türkçeye uyarlanması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 40(1), 19–55.
- Branch, K. A. (2008). The Role of Social Support in the Use of Intimate Partner Violence: An Exploration of the Role of Social Support in Heterosexual Women’s Use of Non-Lethal Intimate Partner Violence. Saarbrücken Germany: VDM Verlag.
- Carlson, B. E., McNutt, L., Choi, D. Y. ve Rose, I. M. (2002). Intimate partner abuse and mental health: the role of social support and other protective factors. *Violence against Women*, 8(6), 720–745.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300–314.

- Cohen, S. ve McKay, G. (1984). Social support, stress and the buffering hypothesis: A theoretical analysis. A. Baum, S. E. Taylor ve J. E. Singer (Ed.) *Handbook of Psychology and Health* içinde (253-267). Hillsdale, NJ: 1984.
- Cohen, S., Sherrod, D. R. ve Clark, M. S. (1986). Social skills and the stress-protective role of social support. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(5), 963-973.
- Cohen, S. ve Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Coker, A. L., Smith, P. H., Thompson, M. P., McKeown, R. E., Bethea, L. ve Davis, K. E. (2002). Social support protects against the negative effects of partner violence on mental health. *Journal of Women's Health & Gender-Based Medicine*, 11(5), 465-476.
- Coker, A. L., Watkins, K. W., Smith, P. H. ve Brandt, H. M. (2003). Social support reduces the impact of partner violence on health: application of structural equation models. *Preventive Medicine*, 37(3), 259-267.
- Dalal, K. ve Lindqvist, K. (2012). A national study of the prevalence and correlates of domestic violence among women in India. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 24(2), 265-277.
- Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI): administration, scoring and procedures*. Manual II. Baltimore: Clinical Psychometric Research.
- Edwards, K. M., Dardis, C. M. ve Gidycz, C. A. (2012). Women's disclosure of dating violence: A mixed methodological study. *Feminism & Psychology*, 22(4), 507-517.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Perceived social support: psychometric properties of the MSPSS in normal and pathological groups in a developing country. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 30, 121-126.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği'nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlilik ve güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Erden, G. ve Akdur, S. (2018). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet ve kadın cinayetleri. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 128-139.
- Escribà-Agüir, V., Ruiz-Pérez, I., Montero-Piñar, M. I., Vives-Cases, C., Plazaola-Castaño, J., Martín-Baena, D. ve G6 for the Study of Gender Violence in Spain. (2010). Partner violence and psychological well-being: buffer or indirect effect of social support. *Psychosomatic Medicine*, 72(4), 383-389.
- Field, Andy. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics and sex and drugs and rock'n'roll*. London: SAGE.
- Follingstad, D. R. (2009). The impact of psychological aggression on women's mental health and behavior: The status of the field. *Trauma, Violence, & Abuse*, 10, 271-289.
- Güleç-Öyekçin, D., Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 75-81.
- Haber, M. G., Cohen, J. L., Lucas, T. ve Baltes, B. B. (2007). The relationship between self-reported received and perceived social support: A meta-analytic review. *American Journal of Community Psychology*, 39(1-2), 133-144.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Press.
- Hindin, M. J., Kishor, S. ve Ansara, D. L. (2008). *Intimate partner violence among couples in 10 DHS countries: predictors and health outcomes*. DHS Analytical Studies No. 18. Calverton, Maryland, USA: Macro International Inc.

- İçli, T. G. (1994). Aile içi şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 7–20.
- Kamimura, A., Parekh, A. ve Olson, L. M. (2013). Health indicators, social support, and intimate partner violence among women utilizing services at a community organization. *Women's Health Issues*, 23(3), e179–e185.
- Kimerling, R., Alvarez, J., Pavao, J., Mack, K. P., Smith, M. W. ve Baumrind, N. (2009). Unemployment among women: Examining the relationship of physical and psychological intimate partner violence and posttraumatic stress disorder. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(3), 450–463.
- Kimball, M. M. (2001). Gender similarities and differences as feminist contradictions. R. K. Unger (Ed.), *Handbook of the psychology of women and gender* içinde (66-83). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.
- Li, J., Wu, X., Lin, J., Zou, D., Yang, X., Cheng, S. ve Guo, Q. (2017). Type D personality, illness perception, social support and quality of life in continuous ambulatory peritoneal dialysis patients. *Psychology, Health & Medicine*, 22(2), 196–204.
- Li, X. M., Yuan, X. Q., Wang, J. J., Zhang, W. Y., Zhou, Y. ve Liu, G. N. (2017). Evaluation of impact of social support and care on HIV-positive and AIDS individuals' quality of life: a nonrandomised community trial. *Journal of Clinical Nursing*, 26(3-4), 369–378.
- Lin, N., Simeone, R. S., Ensle, W. M. ve Kuo, W. (1979). Social support, stressful life events, and illness: A model and an empirical test. *Journal of Health and Social Behavior*, 20, 108–119.
- Ludermir, A. B., Schraiber, L. B., D'Oliveira, A. F., França-Junior, I. ve Jansen, H. A. (2008). Violence against women by their intimate partner and common mental disorders. *Social Science & Medicine*, 66(4), 1008-1018.
- Mackinnon, S. P. (2012). Perceived social support and academic achievement: Cross-lagged panel and bivariate growth curve analyses. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(4), 474–485.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1996). *Evdeki terör: Kadına yönelik şiddet*. Erişim adresi: <https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/izleme-raporlari>
- Okanlı, A., Tortumluoğlu, G. ve Kırpınar, İ. (2003). Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 98–105.
- O'Leary, K. D. (1999). Psychological abuse: A variable deserving critical attention in domestic violence. *Violence and Victims*, 14, 3-24.
- Orrick, E., Worrall, J., Morris, R., Piquero, A., Bales, W. ve Wang, X. (2011). Testing social support theory: A multilevel analysis of recidivism. *Journal of Criminal Justice*, 39, 499–508.
- Özabacı, N., Gamsız, Ö., Biçen, B. Ş., Altınok, A., Dursun, A., Sandıkçı, Ç. Altunbaş, T. ve Ağcagil, Y. (2015). Boşanmış kadınların umutsuzluk düzeyleri ve sosyal destek alma durumları. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 456–479.
- Ribeiro, M. R. C., da Silva, A. A. M., de Britto, M. T. S. S., Batista, R. F. L., Ribeiro, C. C. C., Schraiber, L. B. ve Barbieri, M. A. (2017). Effects of socioeconomic status and social support on violence against pregnant women: a structural equation modeling analysis. *PLoS one*, 12(1), 1–16.
- Richards, T. N. ve Branch, K. A. (2013). Examining parental and peer social support as a buffer between dating violence victimization and negative outcomes among female adolescents. *Women & Criminal Justice*, 23(3), 232–246.
- Sackett, L. A. ve Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, 14(1), 1–13.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Akbaş, G. (2013). Namus kültürlerinde “namus” ve “namus adına kadına şiddet”: Sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 76–91.

- Sharma, Y. ve Pillai, V. (2016). Social support and intimate partner violence among women with HIV/AIDS. *Social Work & Social Sciences Review*, 18(1), 52–66.
- Sigalla, G. N., Rasch, V., Gammeltoft, T., Meyrowitsch, D. W., Rogathi, J., Manongi, R. ve Mushi, D. (2017). Social support and intimate partner violence during pregnancy among women attending antenatal care in Moshi Municipality, Northern Tanzania. *BMC Public Health*, 17(1), 240.
- Stewart, R. C., Umar, E., Tomenson, B. ve Creed, F. (2014). Validation of the multi-dimensional scale of perceived social support (MSPSS) and the relationship between social support, intimate partner violence and antenatal depression in Malawi. *BMC Psychiatry*, 14(1), 180.
- Sylaska, K. M. ve Edwards, K. M. (2014). Disclosure of intimate partner violence to informal social support network members: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15(1), 3–21.
- Şahin, N.H. ve Durak, A. (1994) Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44–56.
- Tanigawa, D., Furlong, M. J., Felix, E. D. ve Sharkey, J. D. (2011). The protective role of perceived social support against the manifestation of depressive symptoms in peer victims. *Journal of School Violence*, 10(4), 393-412.
- Thoits, P. A. (1995). Stress, coping and social support processes: Where are we? what next? *Journal of Health and Social Behavior*, 35(Extra Issue), 53–79.
- Thompson, M. P., Kaslow, N. J., Kingree, J. B., Rashid, A., Puett, R., Jacobs, D. ve Matthews, A. (2000). Partner violence, social support, and distress among inner-city African American women. *American Journal of Community Psychology*, 28(1), 127–143.
- Weir, B. W., Bard, R. S., O'Brien, K., Casciato, C. J. ve Stark, M. J. (2008). Violence against women with HIV risk and recent criminal justice system involvement prevalence, correlates, and recommendations for intervention. *Violence Against Women*, 14(8), 944–960.
- Wright, E. M. (2015). The relationship between social support and intimate partner violence in neighborhood context. *Crime & Delinquency*, 61(10), 1333–1359.
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan şiddet: Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları*. İstanbul: Boyut Kitapları.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Çavlin, A. ve Akadlı Ergöçmen, B. (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. ve Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30–41.